

3.18. Shrnutí

V **demografické oblasti** jsme pro charakteristiku rozdílů venkovských a městských oblastí vybrali pět ukazatelů. Jde jednak o ukazatele pohybu obyvatelstva, které jsme vypočetli jako roční průměry za období 2000 až 2006, abychom vyloučili náhodné vlivy na hodnoty těchto ukazatelů, a jednak o hodnocení věkové struktury obyvatelstva k 31. 12. 2006.

V letech 2000 až 2006 se ve všech variantách vymezení venkovského i městského prostoru v kraji projevoval **úbytek obyvatelstva přirozenou měnou**. Tempo úbytku obyvatelstva v městském i venkovském prostoru kraje bylo poměrně vyrovnané. Úbytek obyvatelstva ve venkovském prostoru Pardubického kraje byl ve srovnání s venkovským prostorem v celé republice výrazně pomalejší a v mezikrajském srovnání patřil k nejnižším.

Důležitým ukazatelem demografického vývoje je (při v podstatě stále míře úmrtnosti) **obecná míra plodnosti**, tedy počet živě narozených dětí na 1 000 žen ve věku 15 – 49 let. Ve všech variantách je obecná míra plodnosti ve venkovském prostoru Pardubického kraje výrazně vyšší než v prostoru městském a také vyšší než v průměru venkovského prostoru České republiky. Městský prostor kraje vykazuje při srovnání s republikovými hodnotami výsledky podprůměrné, ovšem kraj jako celek zůstává nad průměrem ČR. Rozdíly mezi jednotlivými variantami vymezení venkova nejsou v kraji příliš výrazné.

Celkový počet obyvatel i jeho demografické struktury nemalou měrou ovlivňuje stěhování (migrace). V průměru let 2000 až 2006 došlo ve venkovském prostoru (ve všech variantách vymezení) Pardubického kraje k **přírůstkům obyvatelstva stěhováním**; zjištěnými hodnotami zůstává kraj pod průměrem venkovského prostoru České republiky a řadí se mezi kraje se spíše nižšími přírůstky stěhováním. Naopak v městských obcích kraje byly zaznamenány úbytky obyvatelstva migrací překračující průměr městského prostoru ČR. Tyto tendence (příznivé migrační saldo ve venkovském prostoru a naopak úbytek obyvatel stěhováním v městském prostoru) se s různou intenzitou potvrzují téměř ve všech krajích ČR. Dochází tedy k procesu tzv. „suburbanizace“, kdy se lidé z větších měst stěhují do okolních obcí za lepšími podmínkami pro život, klidnějším a zdravějším životním prostředím, pohodlnějším bydlením apod.

Průměrný věk obyvatel venkovského prostoru v Pardubickém kraji se podle jednotlivých variant pohybuje od 39,31 do 39,42 let a ve všech variantách je nižší než v městském prostoru; v průměru všech šesti variant vymezení území je průměrný věk obyvatel ve venkovském prostoru přibližně o jeden rok nižší než v městském prostoru. Ve srovnání s republikovým průměrem je venkovské obyvatelstvo v kraji mírně mladší, což má vliv na celkově nižší průměrný věk obyvatel kraje ve srovnání s ČR.

Dalším ukazatelem věkové struktury obyvatelstva, který vykazuje větší rozdíly než průměrný věk, je **index ekonomického zatížení**. Vyjadřuje poměr mezi ekonomicky neaktivní (0 – 14 let, 65 a více let) a aktivní (15 – 64 let) složkou obyvatel. Vyšších hodnot dosahuje index ekonomického zatížení ve venkovském prostoru. Rozdíly mezi jednotlivými variantami vymezení venkova nejsou příliš výrazné, rozdíly mezi jednotlivými vymezeními městského prostoru jsou také minimální. Ve srovnání s průměrem České republiky (i s údaji zjištěnými v ostatních krajích) jsou hodnoty ukazatele v kraji jak na venkově, tak v městském prostoru méně příznivé.

Oblast bydlení je zastoupena dvěma ukazateli bytové výstavby, a to počtem dokončených bytů a jejich průměrnou obytnou plochou. Pro hlubší charakteristiku této oblasti by bylo možno využít výsledky sčítání lidu, které se však naposledy konalo v roce 2001 a další se připravuje na rok 2011.

Počet **bytů dokončených** v letech 2000 až 2006 po přepočtu na 1 000 obyvatel byl v kraji v rámci České republiky mírně nadprůměrný (kraj 20,0 bytů na 1 000 obyvatel; ČR 19,6 bytu na 1 000 obyvatel). Rozdíly mezi městským a venkovským prostorem nejsou tak výrazné jako v celé České republice. Vyšší intenzita bytové výstavby byla na venkově vymezeném všemi variantami, kromě varianty 6. Opačný poměr ve variantě 6 souvisí se zařazením menších obcí s rozvinutou bytovou výstavbou ležících v zázemí města Pardubice do městského prostoru.

Průměrná obytná plocha bytů nabývá ve venkovském prostoru hodnot od 71,5 do 75,1 m² a v městském prostoru je zhruba o 12 m² menší. Relativně nejvyšší hodnotu ukazatele v městském prostoru ve variantě 6 ovlivňuje intenzivní výstavba bytů s relativně větší obytnou plochou v zázemí krajského města.

V **oblasti ekonomické aktivity** musíme vycházet především z výsledků sčítání lidu, protože údaje v ekonomických statistikách jsou běžně zjišťovány výběrovým způsobem s dopočtem z výběrového na základní soubor pomocí matematickostatistických metod a data na nižších územních úrovních nejsou dostatečně reprezentativní.

Míra ekonomické aktivity, tj. podíl počtu ekonomicky aktivních na počtu osob starších 15 let, činila k 1. 3. 2001 v Pardubickém kraji 60,49 % a o 0,77 procentního bodu zaostávala za celorepublikovou hodnotou. Ve venkovském prostoru kraje se dle variant vymezení pohybuje v rozpětí od 59,07 %

po 59,28 %. V městském prostoru je míra ekonomické aktivity zhruba o 2 procentní body vyšší, rozdíly mezi jednotlivými variantami nejsou příliš významné.

Výraznější rozdíly mezi venkovským a městským prostorem byly zaznamenány v **počtu obsazených pracovních míst** na 1 000 zaměstnaných trvale bydlících v obci. Údaje vycházejí z výsledků sčítání lidu 2001, kdy byla zjišťována také dojíždka do zaměstnání. Na 1 000 zaměstnaných trvale (resp. dlouhodobě) bydlících v kraji připadalo celkem 972 obsazených pracovních míst. Ve venkovském prostoru se přitom hodnota ukazatele pohybovala v rozmezí 552 až 612 míst, v městském prostoru pak od 1 178 do 1 207. Maximální hodnota v případě varianty 5 souvisí s tím, že jsou zde do městského prostoru zahrnuty pouze obce se sídlem pověřeného úřadu (tj. většinou významná centra dojížděky za prací).

Důležitým ukazatelem pro hodnocení venkovského prostoru je **podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybolovu** na celkovém počtu zaměstnaných. V kraji je podíl zaměstnaných v primárním sektoru (dle SLDB) vyšší proti republikovému průměru o 1,8 procentního bodu, ještě vyšší je pouze v kraji Vysočina, Jihočeském a Plzeňském kraji. Hodnota ukazatele se mezi jednotlivými variantami vymezení venkovského prostoru v Pardubickém kraji liší méně (12,8 % až 14,2 %) než při celostátním hodnocení. V městském prostoru je v kraji zaměstnanost v zemědělství nižší a představuje v jednotlivých variantách 2,5 až 2,8 % celkového počtu zaměstnaných. Mezi jednotlivými variantami jsou natolik malé rozdíly, že bude třeba pro výběr vhodné varianty vymezení venkova volit jiný ukazatel.

V oblasti trhu práce je nejdůležitějším ukazatelem míra nezaměstnanosti. Zvolili jsme dva způsoby jejího výpočtu, a to registrované uchazeče o zaměstnání k 31. 12. 2006 vztažené jednak k ekonomicky aktivním ze SLDB 2001 a jednak k počtu obyvatel ve věku 18 – 64 let. První způsob výpočtu je oficiálně uznávaný, ale výhodou druhého způsobu výpočtu je, že poměruje údaje ze stejného období, což je důležité především v územích s většími změnami v počtu obyvatel přirozenou měnou nebo stěhováním.

Míra nezaměstnanosti (počítaná z dosažitelných uchazečů) v kraji (7,19 % ke konci roku 2006) leží dlouhodobě pod celorepublikovou hodnotou a zároveň přibližně uprostřed mezi kraji. Ve venkovském prostoru přitom nabývá hodnot od 7,97 % po 8,34 %. V rámci vymezeného městského prostoru se pak míra nezaměstnanosti v kraji pohybuje od 6,59 % po 6,73 %. Větší rozdíly jsou v míře nezaměstnanosti žen než v míře nezaměstnanosti mužů.

Podíl uchazečů o zaměstnání celkem na obyvatelstvu ve věku 18 – 64 let se v kraji ke konci roku 2006 nacházel o 0,7 procentního bodu pod celorepublikovým průměrem (9. místo v mezikrajském srovnání). Ve venkovském prostoru nabývá hodnot od 6,05 % do 6,38 % v šesté variantě. Také zde se v šesté variantě zřetelně projevilo vyčlenění menších obcí ležících v zázemí města Pardubice z venkovského prostoru. Ve všech variantách je na venkově mírně vyšší podíl uchazečů o zaměstnání ve věku 50 a více let.

Jako další ukazatel ekonomické sféry jsme zvolili **počet mikropodniků v přepočtu na 1 000 obyvatel ve věku 18 až 64 let**. V Pardubickém kraji představoval 28 subjektů, což je pátý nejnižší počet mezi kraji. Počtem 21 mikropodniků ve venkovském prostoru se kraj řadí mezi šesti variantami nejčastěji na 10. místo v mezikrajském srovnání, zatímco při hodnocení městského prostoru se kraj nachází na 5. – 6. místě ze 13 krajů.

Ukazateli, kterými zobrazujeme podmínky pro **ekonomickou činnost na venkově**, jsou také podíly zemědělské půdy, lesních pozemků a zastavěných a ostatních ploch na celkové výměře. Jedná se o ukazatele pouze nepřímě vypovídající o postavení a produkci odvětví zařazených do primárního sektoru. Podrobněji se budeme zemědělstvím zabývat v závěru roku 2008 na základě výsledků strukturálního šetření v zemědělství, které proběhlo v celé republice na podzim roku 2007.

Pro hodnocení **oblasti infrastruktury a životního prostředí** statistické výkaznictví neposkytuje mnoho relevantních podkladů, které by umožňovaly zobrazovat rozdíly mezi venkovem a městem. Také touto oblastí se budeme podrobněji zabývat v příštím roce. Zde jsme jako reprezentanty zvolili podíl obcí vybavených kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod a několik údajů o občanské vybavenosti, které jsou uvedeny v přílohové tabulce č. 1. Městské prostory jsou většinou plně vybaveny (zkoumáme pouze, zda obec je vybavena či nikoliv, přičemž musí být takto vybavena alespoň jedna část obce).

V Pardubickém kraji bylo v roce 2006 vybaveno **kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod** celkem 27,7 % obcí (3. nejnižší podíl po kraji Vysočina a Královéhradeckém; o 9,1 procentního bodu pod republikovým průměrem), přičemž v domech napojených na kanalizaci s ČOV žilo 63,0 % obyvatel kraje. Podíl obcí takto vybavených dosáhl maximální hodnoty v 5. variantě (23,3 % venkovských obcí a všechny městské obce), nejnižší byl ve variantě 6 (20,2 % venkovských obcí a 81,8 % obcí v městském prostoru).

Tab. 3.18 Rozdíly hodnot vybraných ukazatelů v Pardubickém kraji podle variant vymezení venkovského prostoru

minimum

maximum

Ukazatel	Měřicí jednotka	Kraj celkem	Hodnota ve venkovském prostoru						Rozdíl hodnot v městském a venkovském prostoru (M - V)					
			Varianta venkova č.:						Varianta venkova č.:					
			1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Přirozený přírůstek obyvatel v letech 2000 - 2006 na 1 000 obyvatel (roční průměr)	%	-0,83	-0,80	-0,93	-0,82	-0,95	-0,87	-0,81	-0,06	0,14	-0,02	0,18	0,06	-0,04
Živě narození v letech 2000 - 2006 na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let (roční průměr)	%	38,25	40,45	40,51	40,33	40,26	40,33	40,56	-3,45	-3,39	-3,29	-3,19	-3,48	-3,50
Přírůstek obyvatelstva stěhováním v letech 2000 - 2006 na 1 000 obyvatel (roční průměr)	%	0,64	5,17	4,70	5,59	4,79	5,42	4,23	-7,21	-6,19	-7,96	-6,71	-8,13	-5,54
Průměrný věk obyvatel k 31. 12. 2006	roky	40,03	39,40	39,38	39,31	39,39	39,37	39,42	1,01	0,99	1,17	1,04	1,13	0,94
Index ekonomického zatížení k 31. 12. 2006	%	42,18	42,57	42,79	42,51	42,63	42,54	42,69	-0,63	-0,93	-0,54	-0,74	-0,62	-0,79
Dokončené byty v letech 2000 - 2006 na 1 000 obyvatel	počet	20,0	20,8	20,1	21,9	20,2	21,8	19,2	-1,3	-0,1	-3,0	-0,4	-3,0	1,3
Průměrná obytná plocha bytu dokončeného v letech 2000 - 2006	m ²	66,4	74,5	74,7	73,2	75,1	73,4	71,5	-13,3	-12,7	-11,7	-14,2	-12,7	-7,7
Míra ekonomické aktivity (SLDB 2001)	%	60,49	59,27	59,07	59,20	59,28	59,25	59,23	1,93	2,15	2,05	1,94	2,09	1,93
Počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných bydlících na území (SLDB 2001)	počet	972	580	552	588	596	612	559	609	627	601	592	595	624
Podíl zaměstnaných v odvětví zemědělství, lesnictví a chovu ryb na zaměstnaných se zjištěným odvětvím celkem (SLDB 2001)	%	6,5	13,5	14,2	13,6	13,3	12,8	13,9	-10,9	-11,4	-11,0	-10,7	-10,3	-11,1
Míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2006	%	7,19	8,20	8,13	8,07	8,10	7,97	8,34	-1,57	-1,40	-1,38	-1,44	-1,29	-1,75
Podíl uchazečů o zaměstnání celkem na obyvatelstvu ve věku 18 - 64 let k 31. 12. 2006	%	5,74	6,23	6,18	6,10	6,18	6,05	6,38	-0,79	-0,67	-0,58	-0,71	-0,53	-0,99
Počet mikropodniků (1 - 9 zaměstnanců) na 1 000 obyvatel ve věku 18 - 64 let k 31. 12. 2006	počet	28,12	20,95	20,75	21,08	20,95	21,10	20,35	11,51	11,28	11,42	11,67	12,06	12,04
Podíl zemědělské půdy na celkové výměře území k 31. 12. 2006	%	60,5	60,7	60,5	60,7	60,7	60,6	60,5	-1,3	0,0	-1,4	-1,2	-0,6	0,0
Podíl lesních pozemků na celkové výměře území k 31. 12. 2006	%	29,5	30,9	31,5	31,1	31,0	31,0	31,5	-6,9	-9,0	-8,6	-7,8	-9,2	-8,7
Podíl zastavěných a ostatních ploch na celkové výměře území k 31. 12. 2006	%	8,7	7,1	6,8	6,9	7,1	7,2	6,9	7,5	8,2	9,2	8,2	9,1	7,9
Podíl obcí s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod k 31. 12. 2006	%	27,7	22,2	21,2	22,5	22,5	23,3	20,2	74,7	65,5	68,6	71,5	76,7	61,6